

Handläggare
Erik Nordstrand
Telefon: 08-508 43 112

Till
Stadsledningskontoret
2019-05-14

Remiss av utkast till lagrådsremiss ungdomsövervakning

Kontorsyttrande - svar på remiss från kommunstyrelsen dnr
KS 2019/633

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Sammanfattning

I promemorian *Nya Ungdomspåföljder* (DS 2017:25) föreslås två nya påföljder för unga lagöverträdare; ungdomstillsyn och ungdomsövervakning. Förslagen bygger på *Påföljdsutredningens* överväganden och förslag om kontaktskyldighet för unga och ungdomsövervakning (se utredningens betänkande *Nya påföljder*, SOU 2012:34). De föreslagna påföljderna ska avhjälpa brister och täcka upp luckor i nuvarande påföljdssystem. Båda påföljderna bygger på övervakning och kontroll men innefattar även behandlande inslag.

Ett utkast till lagrådsremiss om ungdomsövervakning har remitterats från justitiedepartementet till bland annat Stockholms stad. I utkastet föreslås att ungdomsövervakning införs som ny påföljd för unga lagöverträdare. Påföljden ska tillämpas i fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst utgör en tillräckligt ingripande straffrättslig reaktion med hänsyn till brottslighetens straffvärde, art och den unges tidigare brottslighet. Rätten ska få bestämma tiden för ungdomsövervakning till lägst sex månader och högst ett år. I utkastet föreslås att Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten till skillnad mot tidigare Statens institutionsstyrelse, SiS. Förvaltningen bedömer att det finns både fördelar och nackdelar med att Kriminalvården blir ansvarig huvudman för verkställigheten.

Bakgrund

Justitiedepartementet har remitterat utkast till lagrådsremiss ungdomsövervakning till 89 olika remissinsatser bland annat ett stort antal kommuner, domstolar, myndigheter och några föreningar i civilsamhället. Kommunstyrelsen har remitterat ärendet till stadsledningskontoret och socialnämnden för yttrande.

Ärendet

I promemorian *Nya ungdomspåföljder* (Ds 2017:25) föreslås två nya påföljder för unga lagöverträdare; ungdomstillsyn och ungdomsövervakning. De föreslagna påföljderna ska avhjälpa brister och täcka upp luckor i det nuvarande påföljdssystemet. Syftet är att det för en person under 18 år i princip alltid ska finnas en tillämplig ungdomspåföljd som är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens allvar och den unges tidigare brottslighet. Därmed ska vuxenpåföljder och höga bötesstraff kunna undvikas.

Med ungdomstillsyn avses att den unge får en skyldighet att hålla kontakt med och träffa en särskilt utsedd kontaktperson och som huvudregel även delta i annan särskilt anordnad verksamhet, t.ex. påverkansprogram. Den ska inte kräva den unges, eller dennes vårdnadshavares, samtycke och påföljdsvalet ska inte föregås av någon särskild behovs- eller lämplighetsbedömning. I utkastet till lagrådsremissen framförs att förslaget att införa ungdomstillsyn som en ungdomspåföljd inte bör genomföras då påföljdssystemet bedöms bli svåröverskådligt.

Ungdomsövervakning ska enligt förslaget kunna komma ifråga vid brottslighet med straffmättningsvärden från sex månader men inte överstigande ett år samt vid återfall i allvarlig brottslighet (vars straffmättningsvärde kan understiga sex månader). Påföljden ska i första hand avse personer som vid domstolsfallet är under 18 år. Om det finns särskilda skäl ska en person i ålder 18 till 21 år kunna dömas till påföljden. Domstolen bestämmer tiden för ungdomsövervakningen från som lägst sex månader upp till högst ett år.

Påföljden bygger på en kvalificerad övervakning av den unge och innefattar tydliga begränsningar av den unges rörelsefrihet.

Påföljdens huvudsakliga innehåll sammanfattas enligt följande:

- Innehållet ska – så långt möjligt – vara behandlingsinriktat.
- Den unges rörelsefrihet ska begränsas. Efterlevnaden ska alltid ske med elektroniska hjälpmedel. Påföljden kan t. ex. innefatta så kallad. helg-hemarrest, förbud att

överhuvudtaget alternativt vissa tider vistas inom ett särskilt område.

- Den unge ska åläggas att hålla kontakt med och regelbundet sammanträffa med en särskilt utsedd koordinator.
- Den unge åläggs att delta i en inledande verkställighetsplanering omfattande (som mest och i genomsnitt) tio dagar.
- Den unge åläggs att följa den individuella verkställighetsplanen.

Vidare föreslås att socialnämnden ska utse en särskild handläggare för den dömde under verkställigheten. Handläggaren ska medverka vid kartläggningen av den unge och vid framtagandet av verkställighetsplanen samt medverka vid uppföljning och revidering av planen. I utkastet till lagrådsremissen föreslås ett förändrat huvudmannaskap för verkställigheten av ungdomsövervakning från SiS till Kriminalvården.

I utkastet till lagrådsremissen utgår Kriminalvården från promemorians uppskattning att det är cirka 250 unga per år som kommer att dömas till ungdomsövervakning.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, kompetenscenter barn och unga.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I remissvaret daterat 2017-08-11 ställer sig Stockholms stad i huvudsak positiv till att ungdomstillsyn införs men anser att det finns en risk att det kan bli otydligt för den unge och dess vårdnadshavare/förälder att överblicka påföljdssystemet och förstå varför den unge dömts till ungdomstillsyn. Staden anser därför att det finns behov av ytterligare förtydliganden till exempel kring vad som avses med behandlingsinnehållet i den föreslagna påföljden ungdomstillsyn. Påföljden ungdomstillsyn kan lätt förväxlas med påföljden ungdomsvård beroende på behandlingsinnehållet. Flertalet remissinstanser anser i likhet med staden att systemet blir svåröverskådligt och skapar en otydlighet. Förvaltningen styrker därför att justitiedepartementet i utkastet till lagrådsremiss om ungdomsövervakning valt att inte gå vidare med förslaget om ungdomstillsyn som ny ungdomspåföljd utan fokuserar på ungdomsövervakning.

När det gäller ungdomsövervakning ställer sig Stockholms stad i samma remissvar daterat 2017-08-11 i huvudsak positiv till förslaget. Stadens bedömning är att det är av avgörande betydelse

att verkställigheten sker i nära samverkan med det lokala nätverket runt respektive ungdom för att påföljden ska få önskad effekt. I remissvaret ställer sig staden dock undrande till varför drogförbud inte förslås vara en obligatorisk del av påföljden.

I utkastet till lagrådsremiss har huvudmannaskapet ändrats från SiS till Kriminalvården. Unga har sedan länge särbehandlats i straffrättsligt hänseende, särskilt i målgruppen 15-17 år och även i målgruppen 18-21 år. De skäl som brukar framföras är att unga typiskt sett inte anses ha nått sådan mognad och ansvarsförmåga för att kunna behandlas som vuxna. Det finns en lång tradition att unga lagöverträdare så långt som möjligt ska hållas utanför Kriminalvården och i stället bli föremål för åtgärder inom socialtjänsten. Förvaltningen kan se både fördelar och nackdelar med att Kriminalvården föreslås vara huvudman för verkställigheten av ungdomsövervakning. Fördelarna är att Kriminalvårdens organisation och lokalisering möjliggör ett närmare samarbete med socialtjänsten och det lokala närsamhället än SiS och att Kriminalvården har erfarenheter av verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV s.k. fotboja). Nackdelarna är att Kriminalvården idag inte har den erfarenhet och kompetens att möta denna yngre målgrupp. Det finns en risk med att bryta den långa traditionen med att hålla unga lagöverträdare utanför Kriminalvården genom att för denna ungdomspåföljd låta de unga identifiera sig som "kriminella" eller ge dem status att vara "kriminella" eftersom de kommer vara aktuella inom Kriminalvården och inte SiS. Vidare finns en risk att de unga lagöverträdare som aktualiseras inom Kriminalvården etablerar kontakter med äldre klienter inom Kriminalvården som inte gynnar deras utveckling. Kriminalvårdens vuxna klienter som verkställer fängelsestraff genom IÖV har ansökt om denna verkställighet. Unga lagöverträdare som döms till ungdomsövervakning kommer sannolikt inte vara lika motiverade vilket ställer särskilda krav på Kriminalvårdens kompetens och bemötande och sannolikt flera unga som kommer att missköta verkställigheten av ungdomsövervakning jämfört med IÖV.

Förvaltningen bedömer det som positivt att verkställighetsplanen ska innehålla en upplysning om att den dömde ska vara förbjuden att under verkställigheten bruka narkotika eller något annat berusningsmedel. Förvaltningen anser i likhet med flera andra remissinstanser att det borde vara en generell föreskrift om förbud om att bruka narkotika eller något annat berusningsmedel. Verktställighetsplanen får innehålla ytterligare föreskrifter t.ex. alkoholförbud. Förvaltningen ställer sig undrande till varför det

generellt inte ska råda ett alkoholförbud för dömda i åldern 15-17 år och en upplysning om alkoholförbud för dömda i åldern 18-21 år.

Förvaltningen efterfrågar en närmare analys och uppskattning av antalet unga som kommer att dömas till ungdomsövervakning. I promemorian från år 2017 framgår att cirka 250 unga uppskattas dömas till ungdomsövervakning. I december år 2018 presenterade ungdomsreduktionsutredningen sitt betänkande om slopad straffrabatt för unga myndiga (18-20 år). Förvaltningen bedömer att en eventuell straffrabatt för unga myndiga sannolikt kommer att leda till fler domar om ungdomsövervakning.

Riksdagen har beslutat att barnkonventionen från den 1 januari 2020 ska inkorporeras i svensk rätt. I barnkonventionen artikel 40 om straffprocess och kriminalvård anges att barn som är misstänkta för brott eller dömts för brott ska behandlas på ett sätt som är lämpligt för deras välmående och som är rimligt både med hänsyn till deras personliga förhållanden och till brottet. Förvaltningen bedömer att det å ena sidan kan finnas brister i barnrättsperspektivet om unga lagöverträdare ska aktualiseras inom Kriminalvården som inte är en myndighet som är speciellt anpassade för barn. Å andra sidan kanske detta kan kompenseras genom att Kriminalvården kan utveckla verksamheten med ungdomsövervakning genom att utse särskilda handläggare med kunskap och kompetens om unga lagöverträdare och på så vis säkerställa både barnrättsfokus och ungdomsperspektiv. Kriminalvården behöver säkerställa att det kommer att finnas både barnrättsfokus och ungdomsperspektiv i handläggningen. För att uppnå detta kommer särskild kompetensutveckling och annan anpassning att krävas för att förebygga svårigheter och brister i hanteringen av unga lagöverträdare med ungdomsövervakning inom Kriminalvården.

Bilaga

Utkast till lagrådsremiss ungdomsövervakning